

Budapestre vonatkozó ujságcikkek

Szerző: *Lebestyei Ede*
Cím: *Egy elkallódott Munkácsy -
képről.*

Forrás: *Ujság*
Op. *1944. III. 9.*
(Hely) (Idő) (Köt. v. füz.) (Oldal)

Osztályozás

Tár

92

Hely

Munkácsy Mihály

Idő

"1944"

Személy

Egy elkallódott Munkácsy-képről

Ez a szomorú történet, amely Munkácsy Mihály egyik legfinomabb női képmásának elvesztését mondja el. Párisban kezdődött 1886-ban. Charles Dufour nevű mérnök megjelent egy napon feleségével Munkácsy műtermében és megkérdezte a mestertől, hajlandó lenne-e a feleségét kétszandós leánykájával lefesteni. Mindenki tudta ugyanis Munkácsyról, hogy csak olyan emberek képmását vállalja el, akiknek arca és megjelenése érdekelte és inspirálta.

Munkácsy egy pillanatást vetett az előkelő megjelenésű és átszellemlült arcú hölgyre és nyomban kijelentette, hogy a megbízást örömmel vállalja. Néhány nappal utóbb hozzá is fogott a munkához.

Az 1895. esztendő egyik nyári hónapját Odesszában töltöttem. Bizonyos merészség kellett akkor az efféle kiránduláshoz, mert Oroszországról az a balhít élt Európában, hogy aki oda beteszi a lábát, azt — se szó, se beszéd — viszik Szibériába. Még nemzetközi kongresszusokra sem mert mindenki odautazni. Azt hiszem, részben ez a megokolatlan balhít vonzott engem oda, de valamennyire az is, hogy nagyon sokat foglalkoztam akkor az orosz irodalommal és

nyelvvel meg bizonyos régi történelmi kapcsolatokkal.

Odesszában csaknem minden napos látogatója voltam a nemzetközi könyvkereskedésnek, ahol kaszinószerű jellegénél fogva sok helybeli és idegen író és művész fordult meg. A gazda sok embernek bemutatott, mint valami különlegességet: egy magyar ifju, aki egészen jól tud oroszul és nagyon jól ismeri az orosz irodalmat.

Egy délelőttön igen érdekes külsejű ur jelent meg az üzletben. Első pillanatra meglátszott rajta, hogy művész. Rjepin Jefimovics Ilja volt, a világhírű orosz festő. Tolsztoj egyik legjobb barátja. Bejött, jóformán nem is köszönt és lélkendezve újságolta a hódolóan üdvözlő gazdának:

— Tegnap Mr. Bertiernél voltam, aki azért hívott meg, hogy megnézzem a képgyűjteményét. Uram mondhatom, hogy egyik ámulásból a másikba estem. Micsoda pompás dolgai vannak! És tudja, mi tetszett nekem a legjobban? Egy feleséges párisi portré, Madame Bertier arcképe. Ennél ragyogóbb női képet keveset láttam. Megdöbbenve kérdeztem, kinek a munkája. Nos, mit gondol? Francia festő, vagy német, vagy orosz festette? Nem! A magyar Munkácsynak a műve!

Amikor Rjepin befejezte lelkes kitörését, a könyvkereskedő mosolyogva mutatott rám:

— Egy magyar fiatalember, Munkácsy honfitársa.

Zavartan hajoltam meg Rjepin előtt, ő pedig odalépett hozzám és úgy megszorította a kezemet, hogy harmadnap is éreztem még.

— Gyönyörű munka! — mondta nagy elragadtatással —, a magyarok büszkéek lehetnek az ő Munkácsyjukra.

Néhány nappal ezután Mr. Bertier-vel is megismerkedtem s amikor megtudta, hogy magyar vagyok, nyomban meghívott a villájába, hogy én is láthassam a felesége arcképét. Amint beléptem a nagy szalonba, rögtön ráismertem, noha több hasonló festmény függött a hatalmas falakon.

— Munkácsy! — mondtam kissé hangosan.

A Madame nagyon csodálkozott, hogy a képről ráismertem a festőre, de azon is csodálkozott, ahogyan Munkácsy nevét kiejtettem. Két óra múltán, amikor elbucusztam, a kedves háziasszony átadta a kép kitűnő reprodukcióját, amely Párisban készült. Eltettem emlékül.

Munkácsy Mihály 1896-ban, a

nagy nemzeti kiállítás idején mutatta be Budapesten *Ecce Homo!* című hatalmas alkotását. Az Andrássy-ut végén, egy átalakított villában állították ki, ahova állandóan özönlött az érdeklődők napról-napra növekvő serege. Maga Munkácsy is megjelent ott minden nap. Érdekelte a közönség.

Egy napon Treves lovaggal, a világszerte ismert milánói könyvkiadóvállalat egyik tulajdonosával néztem meg az *Ecce Homo!*-t. Akkor éppen Munkácsy is ott volt. Már előbb is nagyon szerettem volna neki bemutatkozni, hogy elmondjam Rjepin nyilatkozatát, meg azt, hogy magam is láttam a képét. De nem volt hozzá bátorságom. Az oroszok félelmetes híre nem retentett vissza egy hosszú utazástól. Munkácsy nagy tekintélye még őt lépéstől is.

Szerencsémre eszembe jutott, hogy Trevest figyelmeztessem Munkácsyra. Éppen kérdezni karta, hogy ki az a rendkívül előkelő és érdekes megjelenésű ur. Amikor megtudta, rögtön kijelentette, hogy szeretne vele megismerkedni.

Most már nem habozhattam tovább. Odamentem Munkácsyhoz, bemutatkoztam neki és megmondtam neki, hogy Treves ur szeretne vele megismerkedni.

— Kérem, hogyne legyen szerencsém! — mondta nagyon kedvesen és előre is rámosolygott a boldog olaszra.

Néhány percig igen élénken beszélgettek, azután — nagy szivdobogással — én is megszólaltam. Előbb Rjepin szavait ismételtém meg, azután a képmásról beszéltem. Elmondtam, hogy Madame Bertier! ábrázolja kisleánykájával, nagyon szép interieurben.

Madame Bertier, Bertier — mondogatta a mester, mintha hangosan gondolkodna. — Nem emlékszem erre a névre.

Hiába mondtam el részletesen, mi minden látható a képen. Munkácsy nem emlékezett. Ekkor megemlítettem, hogy elhoztam a kép reprodukcióját és felajánlottam a mesternek. Örömmel fogadta az ajánlatot, mert bántotta, hogy nem emlékszik a képre. Abban állapotunk meg, hogy másnap elviszem neki.

A megbeszélte időben megjelentem a villában a fotografiával. Átadtam Munkácsynak, s amikor megpillantotta, kissé elpirult és meghatottan mondta:

— Ah! Madame Dufour!

— Madame Bertier! — mondtam én.

Kiderült, hogy mindkettőnknek igaza van. Amikor Munkácsy a portrét megfestette, az asszonynak Dufour ur volt a férje, de Odesszában már Mr. Bertier, egy másik francia mérnök, egy lyoni vállalat odesszai telephéne igazgatója.

Munkácsy részletesen kikérdezett az asszony mostani körülményei

felől és nagyon örült, hogy jómódban van s hogy mostani férje is nagy műbarát.

— Rendkívül nagy kedvvel fogtam hozzá akkor a munkához — mondta azután —, mert a Madame kivételesen szép, finom és kellemes asszony volt. Miközben az arcképén dolgoztam, megmondtam neki, hogy szeretném, ha ülne nekem egy Madonna-képhez. Nagyon megörült az ajánlatomnak, de a legközelebbi ülésre mégis lehanggoltan jött el. A férje, aki radikális és szabadgondolkodó ember, nem engedi meg, hogy Madonna-képhez üljön. Nagyon sajnáltam a kudarcot, mert gondolatban már élenken foglalkoztam a tervvel.

Jó félóráig beszélgettünk; Munkácsy egészen belefelejtkezett az emlékeibe és látszott rajta, hogy szívesen gondol még most is Madame Dufour-Bertierre. Amikor bucsuzóul megszorította a kezemet, úgy éreztem, mintha ebben a kézszorításban némi hála is megnyilvánulna. A fotografiát gondosan elvette és háromszor is megköszönte.

Néhány esztendővel utóbb elmondtam ezt a történetet *Malonyog* Dezsőnek, Munkácsy életrajzírójának. Megkért, szerezzem meg neki is az odesszai kép fotografiáját. Írtam is érte Madame Bertiernek, de a levelem visszajött. Azt írta rá a posta, hogy ismeretlen helyre költözött.

Munkácsynak ez az intim és finom munkája ilyenképpen valószínűen örökre elveszett ránk nézve...

Sebestyén Ede